

Отже, об'єктивні закономірності вітчизняних суспільних процесів, їх модернізації призводять до значного поширення та піднесення ролі синкретичних, нероздільних, гібридних трендів, у тому числі у військовій справі. Оптимальне використання гібридних суспільних форм, гібридних засобів війни здатне забезпечити дифузійне вращення цих інструментів у процеси модернізації, принципово підсиливши свій вирішальний вплив на її якість, зробити їх у певній мірі, захищеними, непомітними для дії традиційних небезпек їх функціонуванню, військових засобів виявлення, ідентифікації та протидії, тобто використання гібридних форм як інституційної матриці з якісно новими можливостями – своєрідних соціальних технологій «стелс», яку нездатна уразити традиційна зброя інституційного, організаційного соціального та військового призначення.

Висновки

Таким чином, вивчення вітчизняних та споріднених до них соціально-економічних процесів з метою наступного їх глибокого системного реформування потребує застосування адекватних за своїми когнітивними можливостями засобів дослідження особливостей соціально-економічної структури суспільства та її практичної перебудови. До них слід віднести явище гібридизації соціальних відносин, яке охоплює як суто цивільний сектор суспільства, так і військову справу, як виявляється, зокрема, у застосуванні Росією засобів так званої гібридної війни.

Щодо військової компоненти, стратегії гібридизації, ведення гібридної війни, то її застосування по суті означає розвиток та модернізацію стратегії «непрямих дій» Б. Ліддел-Гарту, який відмічав цінність непрямого досвіду війни, що знаходиться у сфері його більшого різноманіття засобів, форм та меж, більшого значення фактору раптовості. Він вважав, що непрямі дії – загальний елемент у стратегії тих, кого він вивчав. Ліддел-Гарт також стверджував, що стратегія непрямих дій може бути застосована не лише на війні й у бізнесі, але й в інших суспільних відносинах.

Об'єктивні закономірності вітчизняних суспільних процесів, їх модернізації призводять до значного поширення та піднесення ролі синкретичних, нероздільних, гібридних трендів, у тому числі у військовій справі. Використання гібридних суспільних форм, гібридних засобів війни здатне забезпечити дифузійне вращення цих інструментів у процеси модернізації, принципово підсиливши свій вирішальний вплив на її якість, зробити їх у певній мірі захищеними, непомітними для дії традиційних небезпек їх функціонуванню, військових засобів виявлення, ідентифікації та протидії, забезпечує появу но-

вої якості використання гібридних форм як інституційної матриці з якісно новими можливостями – своєрідних соціальних технологій «стелс», яку нездатна уразити традиційна зброя інституційного, соціального та військового призначення.

Список використаних джерел

1. Лиддел-Гарт Б.Г. Решающие войны в истории / Лиддел-Гарт Б.Г. – М.: ЗАО Центрполиграф, 2012. – 284 с.
2. Журавлев Д.В. Военная техника Советского Союза и Германии / Журавлев Д.В. – Х.: «Клуб семейного досуга», 2010. – 416 с.
3. Кропоткин П.А. Взаимная помощь среди животных и людей как двигатель прогресса / П.А. Кропоткин. – М.: Книжный дом «ЛИБРОКОМ», 2011. – 280 с.
4. Кара-Мурза С.Г. Советская цивилизация (книга первая) / С.Г. Кара-Мурза. – М.: Алгоритм, 2001. – 528 с.
5. Предборський В.А. Детінізація економіки у контексті трансформаційних процесів. Питання теорії та методології: [моногр.] / В.А. Предборський. – К.: Кондор, 2005. – 614 с.
6. Предборський В.А. Інституційна пам'ять: тінізаційний аспект / В.А. Предборський // Формування ринкових відносин в Україні: зб. наук. пр. Наук.-дослід. економ. ін-ту Мін-ва економіки України. – К., 2012. – Вип. 7. – С. 32–36.
7. Олейник А.Н. Тюремная субкультура в России: от повседневной жизни до государственной власти / А.Н. Олейник. – М.: ИНФРА-М, 2001. – 418 с.
8. Предборський В.А. Теорія тіньової економіки в умовах трансформаційних процесів / В.А. Предборський. – К.: Задруга, 2014. – 400 с.
9. Хлопин А. Феномен двоемыслия: Запад и Россия. Особенности ролевого поведения / А. Хлопин // Общественные науки и современность. – 1994. – №3. – С. 54–62.
10. Шанин Т. Иное всегда дано... / Т. Шанин // Знание-сила. – 1990. – №9. – С. 12–17.
11. Павлишенко М. Про економічну суть податку на додану вартість / М. Павлишенко // Економіка України. – 1993. – №7. – С. 49–52.
12. Зубов В.О. Людинотворчі виміри малого бізнесу та проблеми його розвитку в Україні / В.О. Зубов // Бюджетно-податкова політика в Україні (проблеми та перспективи розвитку): зб. наук. праць за матеріалами наук.-практ. конф. – Ірпін: Акад. ДПС України, 2002. – С. 526–527.
13. Герцен А.И. Русский народ и социализм / А.И. Герцен: [соч. соч]. – М., 1956. – Т. 7. – 466 с.
14. Кропоткин П.А. Взаимная помощь среди животных и людей как двигатель прогресса / П.А. Кропоткин. – М.: Книжный дом «ЛИБРОКОМ», 2011. – 280 с.
15. Українська душа: [зб. наук. робіт]. – К.: Фенікс, 1992. – 128 с.
16. Бурева В. Социально-адекватный менеджмент / Бурева В. – К.: Академия, 2001. – 272 с.

О.В. МЕЛЬНИК,
к.е.н., с.н.с., НДІ Мінекономрозвитку і торгівлі України

Аналіз товарообігу паливно-енергетичних ресурсів між Україною та країнами Митного союзу

Стаття присвячена аналізу залежності економіки України від постачання паливно-енергетичних ресурсів з країн Митного союзу.

Ключові слова: паливно-енергетичні ресурси, експорт, імпорт, Митний союз.

Анализ товарооборота топливно–энергетических ресурсов между Украиной и странами Таможенного союза

Статья посвящена анализу зависимости экономики Украины от поставок топливно–энергетических ресурсов из стран Таможенного союза.

Ключевые слова: топливно–энергетические ресурсы, экспорт, импорт, страны Таможенного союза.

A.V. MEL'NIK,

phD economics, SRIE Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine

Analysis of trade of energy resources between Ukraine and the Customs Union

The article analyzes the dependence of the economy of Ukraine supply of energy resources from the Customs Union.

Keywords: fuel and energy resources, exports and imports, Customs Union.

Постановка проблеми. На сьогодні імпорт паливно–енергетичних ресурсів для української економіки є вельми важливим, оскільки в 2012 році 38,0% від загального постачання енергоносіїв було отримано за імпортом, у 2013 році – 33,6%.

Частка імпорту з країн Митного союзу (МС) є домінуючою в загальному імпорті енергоносіїв. Враховуючи ризики щодо надійності постачання з Російської Федерації та інших країн МС, необхідне термінове розроблення заходів щодо диверсифікації джерел постачання по кожному виду енергетичних ресурсів. Відповідно визначення обсягів потоків енергоносіїв між Україною та Митним союзом потребують ретельного аналізу, що обумовлює актуальність статті.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Науковим та науково–прикладним роботам з питань експорту–імпорту енергетичних ресурсів, їх напрямів, необхідних обсягів, технологічних та політичних можливостей постачання енергоносіїв в Україну тощо постійно приділяється значна увага вітчизняних вчених, таких як О. Волович, Г.Ю. Дарнопих, В.А. Жовтянський, Д.В. Зеркалов, М.П. Ковалка, М.Н. Кулік, В.І. Мельник, В.Т. Меркушов, Б.З. Піріашвілі, Р.З. Подолець, А.В. Праховник, Ю.Н. Руденко, І.К. Чукаєва, А.К. Шидловський, та багатьох інших.

Метою статті є визначення залежності економіки України від постачання паливно–енергетичних ресурсів, зокрема з країн Митного союзу.

Виклад основного матеріалу. Аналіз експортно–імпортних потоків палива та енергії між Україною та країнами Митного союзу доцільно розглядати як у натуральному (тисяч тонн нафтового еквіваленту, тис. т н.е.), так і в грошовому (мільйонів доларів США, \$ млн.) обчисленні. Такий підхід дозволяє визначити як фінансові показники імпортно–експортних потоків, так і покриття потреби в паливно–енерге-

тичних ресурсах за рахунок імпорту, який превалює над експортом цих ресурсів у зовнішньоторговельній діяльності.

Для визначення частки імпорту (експорту) палива та енергії з країн Митного союзу в загальному його обсязі використано довідки Державної служби статистики України (Держстат) «Експорт – імпорт окремих видів товарів за країнами світу» за січень–грудень 2011–2013 років, розділ – «Мінеральні продукти» [1], а також статистичну інформацію Міністерства енергетики та вугільної промисловості України (Міненерговугілля) [2]. Загальні показники щодо постачання, імпорту та експорту та споживання окремих енергоносіїв визначені згідно з енергетичними балансами України за період 2011–2013 років [3].

1. Експорт–імпорт вугілля, вугільної продукції та торфугі

Загальні обсяги постачання вугілля та вугільної продукції, торфугі в Україні за період 2011–2013 років становили 41,5–43,5 млн. т н.е. Частка імпорту цього енергоносія в загальних обсягах постачання становила: в 2011 році – 20,5%, у 2012 році – 23,6%, у 2013 році – 22,7%.

У загальних обсягах імпорту вугілля та вугільної продукції, торфугі частка постачання з країн Митного союзу наведена в табл. 1.

За останні роки імпорт вугілля та вугільної продукції, торфугі з країн МС становить 6,5–7,4 млн. т н.е., а його частка в загальних обсягах імпорту відповідних енергоносіїв становить 73,3–75,8%, у грошовому вимірі – \$1,44–1,91 млрд., що дорівнює 64,2–67,6% від загальної вартості імпорту цих ресурсів.

Загальна потреба українських споживачів у вугільній та торф'яній продукції задовольняється за рахунок імпорту з країн МС на 16,0–18,5%.

Головними складовими імпорту є коксівне вугілля та кокс, які використовуються в металургійному виробництві. Необхідність їхнього імпорту викликана недостатніми обсягами власного видобутку коксівного вугілля, а також низькою

Таблиця 1. Частка постачання з країн Митного союзу в загальних обсягах імпорту вугілля та вугільної продукції, торфугі

Показник	Одиниця виміру	2011	2012	2013
Частка імпорту з МС в загальних обсягах імпорту вугілля та вугільної продукції, торфугі	т н.е./ т н.е., %	75,8	73,3	73,6
	\$ США/\$ США, %	67,6	64,2	66,1
Загальний імпорт вугілля та вугільної продукції, торфугі	тис. т н.е.	8511,2	10104,2	9875,2
	\$ млн.	2826,3	2787,1	2169,2
Імпорт вугілля та вугільної продукції, торфугі з країн МС	тис. т н.е.	6455,5	7401,4	7268,6
	\$ млн.	1910,7	1790,2	1433,7

Джерело: розроблено автором з використанням даних Держстату.

Таблиця 2. Частка постачання до країн Митного союзу в загальних обсягах експорту вугілля та вугільної продукції, торфу з України

Показник	Одиниця виміру	2011	2012	2013
Частка експорту до країн МС в загальних обсягах експорту вугілля та вугільної продукції, торфу	т н.е./ т н.е., %	3,0	11,4	8,6
	\$ США/\$ США, %	4,7	13,4	8,2
Загальні обсяги експорту вугілля та вугільної продукції, торфу	тис. т н.е.	5101,6	5032,9	5917,4
	\$ млн.	1533,9	1238,8	1145,4
Обсяги експорту вугілля та вугільної продукції, торфу до країн МС	тис. т н.е.	151,0	571,6	507,5
	\$ млн.	71,8	166,5	94,0

Джерело: розроблено автором з використанням даних Держстату.

якістю вітчизняної коксівної продукції внаслідок її високої сірчистості, що вимагає при виробництві чавуну домішувати малосірчаний імпортний кокс для дотримання вимог технологічних процесів.

Обсяги експорту вугілля та вугільної продукції до країн МС набагато менші за відповідні показники імпорту з них і наведені в табл. 2.

В експорті кам'яного вугілля до країн МС домінує енергетичне вугілля (антрацит). Значне збільшення видобутку вугілля в Україні за останні роки викликало низку питань, пов'язаних з його реалізацією вуглевидобувними підприємствами вітчизняним споживачам. Завдяки цьому обсяги експорту до країн МС, особливо у РФ, зростають значними темпами (за три роки обсяги збільшились в 5,2 раза в енергетичному еквіваленті та в 2,4 раза у грошовому). Але їхня частка в загальному експорті кам'яного вугілля в інші країни світу не перевищує 10%.

Частка експорту вугілля, вугільної продукції та торфу до країн МС становить 3,0–11,4% у нафтовому еквіваленті та 4,7–13,4% від загальної вартості експорту цього енергоносія Україною.

2. Імпорт нафти

Нафтопереробна промисловість України за умови наявності сировини може переробляти до 50 млн. т нафти на рік. Однак унаслідок цілої низки об'єктивних та суб'єктивних причин обсяги нафтопереробки постійно зменшуються. Якщо в 2010 році вони ще становили 11,5 млн. т н.е., що на 75–80% покривало внутрішній попит у різних видах нафтопродуктів, то в 2013 році – усього 3,83 млн. т н.е.

Обсяги видобутку сирої нафти в Україні не можуть забезпечити необхідне виробниче навантаження для підприємств нафтопереробної промисловості, оскільки становлять усього 3–3,5 млн. т нафти на рік. Нафтопереробна промисловість практично повністю залежить від поставок нафти по імпорту. На теперішній час 92–93% виробничих потужностей нафтопереробних заводів (НПЗ) України простоюють. Обсяги

постачання сирої нафти за імпортом настільки незначні (хоча і становили в грошовому вимірі у 2013 році \$630,3 млн.), що практично не дозволяють реанімувати роботу нафтопереробної промисловості.

Дані табл. 3 свідчать, що за останні два роки 100% імпорту нафтової сировини надходять в Україну з країн Митного союзу.

На наш погляд, необхідно прийняття термінових заходів щодо відновлення нафтопереробної галузі, яка фактично втрачається. Це є можливим при збільшенні в десятки разів обсягів (мінімально від 10–12 млн. т на рік) та диверсифікації джерел постачання нафтової сировини. Гальмуючим фактором та загрозою для такого сценарію розвитку є нерегульоване постачання нафтопродуктів з країн Митного союзу до України, значна частка яких (до 40–50%) фактично постачається контрабандою.

Експорт (реекспорт) нафти Україною практично не здійснює.

3. Імпорт природного газу

Вартість придбання природного газу є домінуючою в зовнішньоекономічній діяльності України. За період 2011–2013 років щорічно на імпорт природного газу витрачається \$11,5–14,0 млрд. (табл. 4).

Від постачання природного газу залежать всі без винятку види економічної діяльності та добробут населення країни.

З країн Митного союзу в Україну надходить 92–100% від загального імпорту природного газу.

Потреба українських споживачів у природному газі здовольнялася за рахунок його імпорту з країн МС: у 2011 році – на 72,1%, у 2012 році – на 62,1%, у 2013 році – на 56,2%. Необхідно зазначити, що в окремі роки обсяги імпорту коливаються за рахунок зміни запасів природного газу в підземних сховищах, які фактично заповнені імпортованим енергоносієм.

За останні роки імпорт природного газу зменшується. Це викликано кризовими економічними і політичними явищами, які спостерігаються не тільки в Україні, а й у всьому світі. Наслідком цих явищ є значне скорочення промислового виробництва продукції (в натуральному обчисленні) та відпо-

Таблиця 3. Частка постачання з країн Митного союзу в загальних обсягах імпорту нафти

Показник	Одиниця виміру	2011	2012	2013
Частка імпорту з країн МС в загальних обсягах імпорту нафти	т н.е./ т н.е., %	86,9	100,0	100,0
	\$ США/\$ США, %	86,1	100,0	100,0
Загальний імпорт нафти	тис. т	5679,4	1547,4	761,1
	тис. т н.е.	5685,1	1547,9	761,3
	\$ млн.	4272,4	1235,9	630,3
Імпорт нафти з країн МС	тис. т	4933,6	1547,4	761,0
	тис. т н.е.	4938,5	1547,9	761,3
	\$ млн.	3679,5	1235,9	630,2

Джерело: розроблено автором з використанням даних Держстату.

Таблиця 4. Частка постачання з країн Митного союзу в загальних обсягах імпорту природного газу

Показник	Одиниця виміру	2011	2012	2013
Частка імпорту з країн МС в загальних обсягах імпорту природного газу	т н.е./ т н.е., %	92,7	99,8	92,4
	\$ США/\$ США, %	92,7	99,8	92,4
Загальний імпорт природного газу	млн. куб. м	44801,4	32927,0	27972,0
	тис. т н.е.	36441,5	26759,8	22732,8
	\$ млн.	14046,0	14025,1	11538,2
Імпорт природного газу з країн МС	млн. куб. м	41529,7	32874,3	25840,5
	тис. т н.е.	33780,3	26716,9	21000,6
	\$ млн.	12897,3	14003,2	10685,0

Джерело: розроблено автором з використанням даних Держстату, Міненерговугілля.

Таблиця 5. Частка постачання з країн Митного союзу в загальних обсягах імпорту нафтопродуктів

Показник	Одиниця виміру	2011	2012	2013
Частка імпорту з країн МС в загальних обсягах імпорту нафтопродуктів	т н.е./ т н.е., %	77,5	77,4	68,8
	\$ США/\$ США, %	74,1	74,6	66,3
Загальний імпорт нафтопродуктів	тис. т н.е.	7827,3	8318,5	7186,7
	\$ млн.	7377,2	8091,4	6824,5
Імпорт нафтопродуктів з країн МС	тис. т н.е.	6067,0	6442,4	4947,7
	\$ млн.	5464,2	6039,2	4527,2

Джерело: розроблено автором з використанням даних Держстату.

відне зменшення потреб в енергоносіях. Одночасно ціна на природний газ за минулі десять років збільшилася для України в декілька разів – з \$50 до \$280–430 у різні проміжки часу, що змушує споживачів шукати шляхи зменшення споживання природного газу за рахунок енергозбереження та заміщення його іншими енергоносіями.

Експорт (реекспорт) природного газу Україна не здійснює.

4. Експорт–імпорт нафтопродуктів

Щороку Україна на енергетичні цілі використовує 12,5–13,5 млн. т н.е. нафтопродуктів.

Після практичного припинення виробничої діяльності більшістю українських НПЗ вітчизняна нафтопереробна промисловість не забезпечує в повному обсязі внутрішні потреби країни в нафтопродуктах.

Імпорт нафтопродуктів постійно зростає і в 2007 році перевищив їх експорт. Якщо в 2010 році частка імпорту стано-

вила 44,4% від загальних обсягів постачання, то вже в 2011 році збільшилася до 61,9%, у 2012 році становила 74,6, а в 2013 році – 80,1%.

Розрахунки, проведені НДЕІ, дозволили зробити висновок, що значна частина нафтопродуктів в Україну завозиться без оформлення митної документації та проходження митного контролю. Розрахункові обсяги контрабандного постачання нафтопродуктів в Україну становили в 2013 році 3054 млн. т н.е., або 30,0% від обсягів їх імпорту та 23,9% від обсягів загального постачання цих ресурсів в Україну.

Частка імпорту з країн Митного союзу в загальному імпорті нафтопродуктів наведена в табл. 5.

У структурі імпорту нафтопродуктів домінують бензини моторні та дизельне паливо. Грошові обсяги імпорту нафтопродуктів з країн Митного союзу становлять \$4,5–6,0 млрд.

Таблиця 6. Частка постачання до країн Митного союзу в загальних обсягах експорту нафтопродуктів

Показник	Одиниця виміру	2011	2012	2013
Частка експорту до країн МС в загальних обсягах експорту нафтопродуктів	т н.е./ т н.е., %	71,7	35,7	2,1
	\$ США/\$ США, %	76,6	37,9	4,0
Загальний експорт нафтопродуктів	тис. т н.е.	4320,0	1722,3	1088,7
	\$ млн.	3464,9	1469,9	824,5
Експорт нафтопродуктів до країн МС	тис. т н.е.	3098,8	615,2	23,1
	\$ млн.	2654,9	557,1	33,0

Джерело: розроблено автором з використанням даних Держстату.

Таблиця 7. Частка постачання з країн Митного союзу в загальних обсягах імпорту електричної енергії

Показник	Одиниця виміру	2011	2012	2013
Частка імпорту з країн МС в загальних обсягах імпорту електричної енергії	т н.е./ т н.е., %	100,0	89,5	99,7
	\$ США/\$ США, %	100,0	89,5	100,0
Загальний імпорт електричної енергії	млн. кВт · год.	32,4	88,7	38,7
	тис. т н.е.	2,8	7,6	3,3
	\$ млн.	1,3	5,7	1,7
Імпорт електричної енергії з країн МС	млн. кВт · год.	32,4	79,4	38,6
	тис. т н.е.	2,8	6,8	3,3
	\$ млн.	1,3	5,1	1,7

Джерело: розроблено автором з використанням даних Держстату.

Таблиця 8. Частка постачання до країн Митного союзу в загальних обсягах експорту електричної енергії

Показник	Одиниця виміру	2011	2012	2013
Частка експорту до країн МС в загальних обсягах експорту електричної енергії	т н.е./ т н.е., %	42,2	41,7	31,4
	\$ США/\$ США, %	36,4	40,3	33,1
Загальний експорт електричної енергії	млн. кВт · год.	6322,3	11560,8	9929,0
	тис. т н.е.	543,7	994,2	853,9
	\$ млн.	430,5	623,7	580,2
Експорт електричної енергії до країн МС	млн. кВт · год.	2667,2	4819,6	3117,9
	тис. т н.е.	229,4	414,5	268,1
	\$ млн.	156,8	251,6	192,2

Джерело: розроблено автором з використанням даних Держстату.

Імпорт нафтопродуктів з країн Митного союзу становить 68,8–77,5% від загального імпорту нафтопродуктів в Україну.

Враховуючи низьку ступінь переробки нафтової сировини на НПЗ України, основним продуктом, що експортується, є мазут, частка якого становить 70–80% від обсягів експорту нафтопродуктів.

За останні роки експорт нафтопродуктів постійно зменшувався, а в 2013 році до країн Митного союзу практично припинився. Якщо в 2011 році частка експорту в МС становила у вартісних показниках 76,6%, то в 2013 році – усього 4,0%. В абсолютних показниках до країн МС експорт скоротився з \$2,7 млрд. до \$33 млн.

5. Експорт–імпорт електричної енергії

Операції з експорту–імпорту електричної енергії займають вагоме місце в зовнішньоторговельній діяльності України.

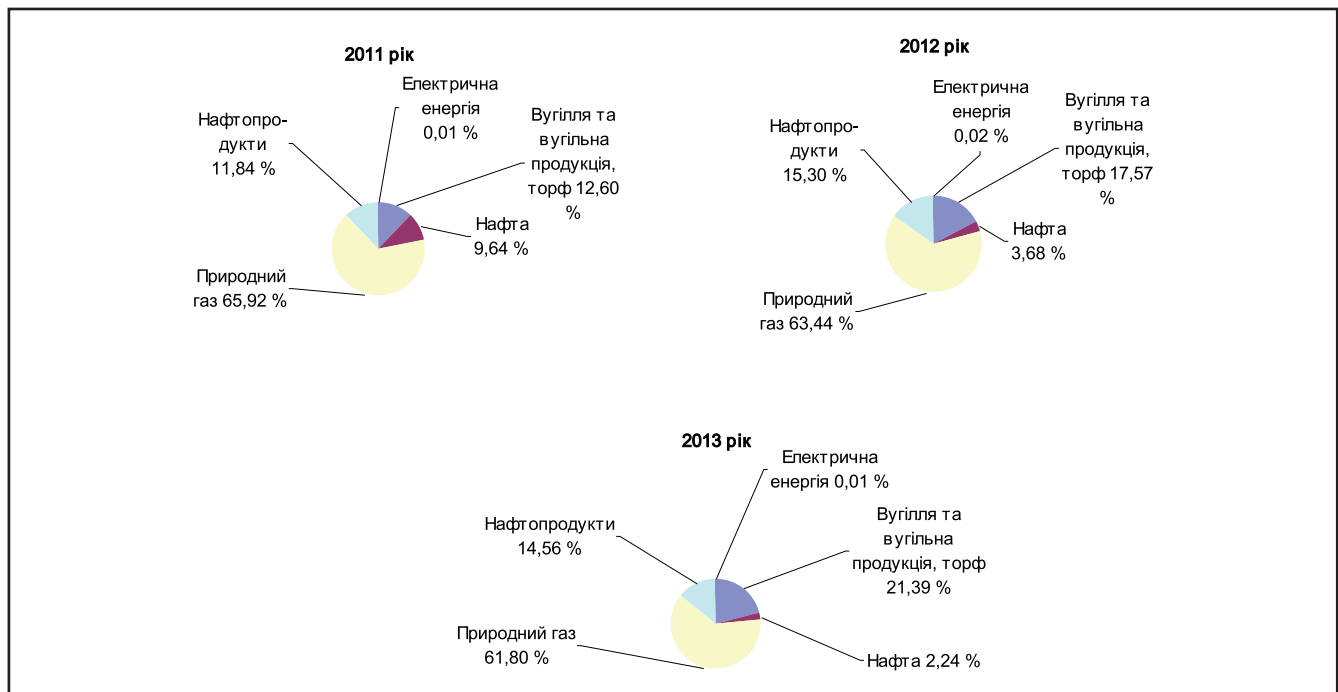
Україна має потужну електроенергетичну галузь. Основні потужності електроенергетики – атомні та великі теплові електростанції працюють у базовому режимі генерації і не мають можливості оперативно змінювати виробництво електроенергії протягом доби. Тому в години пікового та напівопікового навантаження Україна імпортує електроенергію, а в години зменшення навантаження має можливість здійснювати експортні поставки.

Обсяги імпорту електричної енергії становлять 0,02–0,04% від обсягів постачання, а у грошовому вимірі – \$1,3–

Таблиця 9. Розрахунок частки імпорту енергетичних ресурсів з країн Митного союзу в загальних обсягах імпорту ПЕР

Показник	Одиниця виміру	2011	2012	2013
Частка імпорту паливно–енергетичних ресурсів з країн МС в загальних обсягах імпорту	т н.е./ т н.е., %	87,6	90,1	83,8
	\$ США/\$ США, %	84,0	88,3	81,6
Загальні обсяги імпорту паливно–енергетичних ресурсів в енергетичному балансі	тис. т н.е.	58467,9	46738,0	40559,3
	\$ млн.	28523,2	26145,2	21163,9
Імпорт паливно–енергетичних ресурсів з країн Митного союзу	тис. т н.е.	51244,1	42115,4	33981,5
	\$ млн.	23953,0	23073,6	17277,8

Джерело: розроблено автором з використанням даних Держстату.

Структура постачання енергоносіїв в Україну з країн Митного союзу

Джерело: розроблено автором.

Таблиця 10. Розрахунок частки експорту енергетичних ресурсів до країн Митного союзу в загальних обсягах експорту ПЕР

Показник	Одиниця виміру	2011	2012	2013
Частка експорту паливно-енергетичних ресурсів до країн МС в загальних обсягах експорту	т н.е./ т н.е., %	34,9	20,7	10,2
	\$ США/\$ США, %	53,1	29,3	12,5
Загальні обсяги експорту паливно-енергетичних ресурсів в енергетичному балансі	тис. т н.е.	9965,3	7749,4	7860,0
	\$ млн.	5429,3	3332,4	2550,1
Експорт паливно-енергетичних ресурсів до країн Митного союзу	тис. т н.е.	3479,2	1601,3	798,7
	\$ млн.	2883,5	975,2	319,2

Джерело: розроблено автором з використанням даних Держстату.

5,7 млн. на рік. Увесь обсяг імпорту електричної енергії надходить в Україну з країн СНГ, у тому числі 89,5–100% з країн Митного союзу (табл. 7).

Експорт електричної енергії за період 2011–2013 років становив 3,2–5,8% від обсягів постачання електричної енергії, а його вартість становила \$430,5–623,7 млн. (табл. 8).

Частка експорту електричної енергії до країн Митного союзу становить 31,4–42,2% від загальних обсягів експорту електричної енергії.

Сальдо зовнішньої торгівлі електричною енергією завжди має позитивне значення.

Б. Аналіз загальних обсягів експорту-імпорту енергоносіїв з країнами Митного союзу

Україна на сьогодні практично повністю залежить від поставок енергоносіїв з країн Митного союзу.

Загальні обсяги імпорту основних видів енергетичних ресурсів становили за останні роки 58,5–40,5 млн. т н.е., або 45–35% від загальних обсягів постачання ПЕР. У грошовому обчисленні імпорт основних видів ПЕР становив у 2011 році \$28,5 млрд., у 2012 році – \$26,1 млрд., у 2013 році – \$21,2 млрд. (табл. 9).

На теперішній час, як і на перспективу, домінуючі обсяги імпорту ПЕР будуть надходити з Російської Федерації, хоча частка імпорту з неї поступово зменшується. В 2010 році вона становила 82,1% від загальних обсягів імпорту ПЕР, у 2011 році – 78,1%, у 2012 році – 77,9%. За оперативними даними 2013 року, частка зменшилася до 75,5%, а згідно з тенденціями постачання паливно-енергетичних ресурсів на 2014 рік очікується подальше її зменшення.

Обсяги експорту основних видів енергетичних ресурсів у 5,2 раза менше за обсяги імпорту при порівнянні в енергетичному еквіваленті та в 8,3 раза менше у вартісних показниках. В абсолютному значенні вони становлять 7,9–10,0 млн. т н.е., або \$2,6–5,4 млрд. (табл. 10).

Частка експорту паливно-енергетичних ресурсів до країн МС у загальних обсягах експорту зменшилася до 10,2% в енергетичних показниках та до 12,5% у грошовому виразі.

Висновки

Розрахунок показників експорту та імпорту енергоносіїв проведено по окремих їх видах, згрупованих згідно з рекомендаціями Міжнародної енергетичної агенції: вугілля, вугільна продукція та торф; нафта; нафтопродукти; природний газ; електрична енергія. Показники обсягів імпорту визначені згідно зі статистичними довідками Держстату та адміністративною інформацією Міненерговугілля.

Частка імпорту енергоносіїв з країн Митного союзу за період 2011–2013 років коливається на рівні 81,6–88,3% при розрахунку у вартісних показниках і 83,8–90,1% в енергетичному еквіваленті.

Частка експорту паливно-енергетичних ресурсів до країн МС у загальних обсягах експорту зменшилася в 2013 році до 10,2% в енергетичних показниках та до 12,5% у грошовому виразі.

Головним імпортером паливних ресурсів в Україну є Російська Федерація. Частка інших країн як світу, так і Митного союзу значно менша.

Згідно з тенденціями постачання енергоносіїв на короткострокову перспективу очікується зменшення загального імпорту паливно-енергетичних ресурсів з країн Митного союзу. Така тенденція за умови диверсифікації джерел постачання енергоносіїв та проведення жорсткої політики енергозбереження відповідає вимогам щодо підвищення рівня енергетичної безпеки України.

Список використаних джерел

1. Експорт – імпорт окремих видів товарів за країнами світу за січень–грудень (2011–2013) року, «Мінеральні продукти» / Довідка Держкомстату: [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
2. Статистична інформація про основні показники роботи ПЕК України / Міністерство палива та енергетики України: [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://mpe.kmu.gov.ua/fuel/>
3. Енергетичний баланс за (2010–2012) рік/ Статистичний бюлетень Державної служби статистики України: [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>